

Litteratur

Redaktör GUNNAR UNGER:

En pressens gentleman

Tidningsmannen brukar ju sen gammalt med ett föraktfullt uttryck kallas murvel. Som en motpol till detta begrepp brukar man tala om en pressens gentleman. Bägge begreppen används i tid och otid — även gånås det senare. Men i vissa fall kan karaktéristiken en pressens gentleman onekligen vara på sin plats och ett sådant fall är i högsta grad *Ivar Anderson*. Han representerar verkligen motpolen till allt vad som brukar inläggas i ordet murvel och blir på det sättet till inbegreppet av en pressens gentleman: försynt, sober, rättrådig, ömdömesgill, högt kultiverad, skrupulöst vederhäftig, med starka ideella ambitioner och allvarliga moraliska krav inte minst på sig själv som yrkesman och människa.

Man blir livligt påmind om detta när man läser den första delen av hans minnen *Åsyna vittne* (Norstedts inb. 39: —) med undertiteln »Människor och händelser i press och politik 1914—40». Det är nog räknat den femte bok den rastlöst flitige författaren åstadkommit sedan han år 1955 avgick som chefredaktör för Svenska Dagbladet. Först kom den tungt vägande biografien över Arvid Lindman, så den spänstiga och friska historiken över Svenska Dagbladets utveckling fram till 1940 då Ivar Anderson själv övertog ledningen av tidningen, därefter det personligt engagerade och mycket levande vänporträttet av Otto Järte, »en man för sig», och till sist den stimulerande lilla minnesskriften över klubben Brunkeberg. Det är en produktion som bär vittnesbörd inte bara om en beundransvärd energi utan också om en beundransvärd intellektuell vitalitet och att såväl energin som vitaliteten är oförminskad bekräftas av »Åsyna vittne».

Det är i utpräglad mån en memoarbok inte en självbiografi. Liksom under utsagd polemik mot en annan känd svensk publicists minnen förvisar sig Ivar Anderson till scenens bakgrund eller rentav till salongen. Med obefogad anspråklöshet sä-

ger han att hans egen gärning inte varit tillräckligt betydande för att motivera en självbiografi. »En roll kan jag dock försvara: iakttagarens och kommentatorns. Den hör till journalistens uppgifter. Jag har upplevt en händelserik, ofta spännande tid. Som tidningsman och riksdagsman har jag i olika sammanhang på nära håll kunnat följa händelsernas gång.» Och han motiverar sin bok med en vemodig reflexion: »Den livsstil, som min generation kände och den atmosfär i vilken den levde och arbetade förefaller vara nästan obekant för en stor del av dagens unga släkte, som håller på att förlora kännning även med det nära förflutna i vår historia. Även ett blygsamt bidrag till denna historia kan, tänkte jag, bidra till att minska klyftan mellan generationerna.»

Ursäkten kan förefalla överflödigt och farhågan överdriven, men uppsåtet är förvisso det bästa och det kan inte råda något tvivel om att författaren lämnat ett gott bidrag till dess uppnående.

På en enda punkt gör Ivar Anderson ett avsteg från memoarförfattarens modesti och det gäller den inledning, som för övrigt faller utanför den i underrubriken angivna tidsramen 1914—40 och handlar om hans barndom och ungdom. I bokens första kapitel »Staden inom murarna» släpper han läsaren in på livet och resultatet har blivit en mycket omedelbar, varm och tjugande bild av en Kalmarpojkes uppväxtår i den trygga, säkra och välordnade världen bakom vallarna. Ovanligt tidigt stod det klart för honom att han ville bli journalist — en impuls kom från Bo Bergman som var släkt till släkten — och studierna i Uppsala var bara avsedda som en språngbräda till en kvalificerad tidningsmannapost. Trots att han avverkade dem på rekordtid hann han göra sig en bild av några av de ledande akademiska lärarna, som han i roande glimtar vidarebefordrar till läsaren.

Men bokens tyngdpunkt ligger givetvis

på de följande interiörerna från journalistik och politik under slutet på tiotalet och under tjugo- och trettitalen. Ivar Anderson gjorde sina första journalistiska lärospån på Stockholms Dagblad där han hade förmånen att bli handledd av utrikesredaktören Verner Söderberg, en av dåtidens främsta och mest inflytelserika publicister. En bättre lärare och förebild kunde en ung tidningsman knappast få och man vågar nog gissa att Söderberg i hög grad kom att präglade Ivar Andersons uppfattning om journalistiken som ett kall. Som helt ung, redan vid 26 års ålder, kallades Ivar Anderson till huvudredaktör för Östgöta Correspondenten i Linköping och tretton år senare, alltså 1930, fick han tillfälle att som ägare överta såväl den journalistiska som ekonomiska ledningen av Östergötlands Dagblad i Norrköping. Under tiden hade han dessutom blivit indragen i politiken som högerrepresentant på andra kammarens Östgötabänk från 1924 och blev snart en av de ledande männen inom högerpartiets inre krets — låt vara att det tog nästan ett decennium innan partiledaren Arvid Lindman lade bort titlarna med honom!

Det mest intressanta i författarens skildring av denna händelseutveckling är kanske de talrika porträttskisserna av vänner, kolleger och motståndare inom pressens och politikens värld. Den skadeglade blir dock besviken; Ivar Andersons ridderlighet och taktkänsla förnekar sig aldrig, vilket förvisso inte behöver betyda detsamma som att han är tråkig. Hans personkaraktistiker är lika varsamma som välavvägda. Det är så sällan man hos honom förnimmer animositet eller negativism att det gör ett så mycket starkare intryck — som exempelvis när det gäller Helmer Key, en av Ivar Andersons företrädare på Svenska Dagbladet som inte var en chefredaktör efter hans kynne. Och man nästan rycker till när man i samband med högerns ministärbildning 1928 läser: »Mot Trygger anmälde jag de

starkaste betänkligheter.» Men riktigt varför får man tyvärr inte veta.

Överhuvudtaget innehåller boken förvånansvärt lite nytt på det rent politiska planet — även om de samtida uppteckningarna från 20-talets idylliska regeringskriser, som publicerats i form av bilagor, ger åtskilligt av inside information. Man får ibland en känsla av att författaren drivit sin diskretion och sin modesti för långt i någon mån på bekostnad av bokens läsvärde. Det hade varit roligt att få veta något mera om Ivar Andersons utveckling från vad han själv kallar en av högerns *die-hards* i slutet på tiotalet till den talesman för moderation han onekligen var tjugo år senare. Eller om hans roll i Nationella Ungdomsförbundet och dess märkliga författningsarbete. Eller om den kamp om ledarskapet i högern som ledde till att Gösta Bagge med endast en rösts övervikt besegrade Ivar Anderson vid valet till partiordförande. Och så skulle man kunna fortsätta. Men å andra sidan — en indiskret Ivar Anderson är en självemotsägelse, då vore han inte den han är och det är ju sådan vi vill ha honom: en pressens gentleman.

Det kanske kan förvåna att här så mycken tonvikt lägges just vid detta begrepp: Ivar Anderson var ju under denna tid inte bara en framstående publicist utan också en framstående politiker. Men det verkar av boken som om för Ivar Anderson publicistiken alltid gått i första hand och att han var lyckligast de tider han odelat kunde ägna sig åt sitt tidningsmannavärv. Krönet av hans journalistiska bana nåddes ju 1940 då han utsågs till huvudredaktör för Svenska Dagbladet. Det är med spänd förväntan man ser fram mot andra delen av hans minnen, som skall behandla i första hand krigsåren, då Ivar Anderson i en central ställning kunde bevittna och även ingripa i det mest dramatiska skedet av vår nyare historia.